

Національний університет «Одеська юридична академія»

Робоча група з питань розвитку кримінального права
Комісії по правовій реформі при Президентові України

Робоча група з питань кримінального та кримінального процесуального права
Науково-консультативної ради при Голові Верховної ради України

Південний регіональний центр Національної академії правових наук України
Кафедра кримінального права НУ «ОЮА»

Одеський місцевий осередок ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»

Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,

*присвяченої 25-річчю утворення
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

**м. Одеса
9 грудня 2022 р.**

«Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса, 9 грудня 2022 року. Укладачі: Є.Л. Стрельцов, В.П. Кедик. Відп. редактор Є.Л. Стрельцов. Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 09.12.2022. – 214 с.

У збірнику представлені тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану», присвяченій 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія», яка відбулась 9 грудня 2022 року на базі Південного регіонального центру Національної академії правових наук України та кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія». Збірник розрахований на науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів, магістрантів та студентів, практичних працівників, всіх, кого цікавлять сучасні проблеми кримінального права.

Відповідальний за випуск:
д.ю.н., професор Є.Л. Стрельцов

Тези друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори.

<i>Вовченко М.М.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО АБО ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	139
<i>Вороніна В.А.</i> ПРАВО НА ЖИТТЯ ТА ЙОГО ЗАХИСТ У НАЦІОНАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ПРАКТИЦІ ЄСПЛ.....	141
<i>Гончарова А.В.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ ВІД СУМІЖНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ.....	143
<i>Грищенко К.І.</i> КРАДІЖКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	145
<i>Гулько О.Є.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ.....	148
<i>Завадська Ю.М.</i> ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКУ ЩОДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ, НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ ЗА ККУ.....	151
<i>Замаскіна А.М.</i> КОРУПЦІЯ ЯК ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ І НЕДОСТАТНІЙ РІВЕНЬ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА СВІДОМОСТІ.....	153
<i>Зуєва В.С.</i> ПРОБЛЕМА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИНИЖЕННЯ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ.....	156
<i>Караманиць Д. В.</i> СМЕРТНА КАРА В УКРАЇНІ: ЗА І ПРОТИ.....	159
<i>Качуренко В.В.</i> ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ: ГЕНЕЗИС ТА ФОРМАЛІЗАЦІЯ ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 198 КК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	161
<i>Клець І.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 198 КК УКРАЇНИ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	164
<i>Ковальська А.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	166
<i>Колеснікова А.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО ТА НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	170
<i>Кондратюк В.М.</i> ШАХРАЙСТВО, ПОВ'ЯЗАНЕ З ВИКОРИСТАННЯМ БАНКІВСЬКИХ КАРТОК.....	173
<i>Константинова І.В.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	175

Гончарова А. В.,
студентка 3-го курсу факультету
цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська
юридична академія»

науковий керівник: кандидат юридичних
наук, доцент, доцент кафедри
кримінального права Національного
університету «Одеська юридична
академія» **Степаненко О.В.**

ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТЕР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ ВІД СУМІЖНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ

Матір – це, безперечно, найрідніша людина у світі. Природою так влаштовано, що кожна маленька дитина почуває себе у безпеці поряд із нею. Навіть новонароджене немовля швидко заспокоюється, якщо почує або відчує поряд присутність своєї матері. Зі свого боку, у такої жінки «прокидається» любов до своєї дитини і бажання захистити її від усіх неприємностей та небезпек. Але, на жаль, у цьому аспекті не все так ідеально, оскільки завжди були, є і будуть такі випадки, коли у жінки після пологів не тільки не виникає бажання захищати свою дитину, а, навпаки, виникає ідея позбутися від неї усіма можливими способами. Заради цього вони готові навіть піти на вбивство новонародженого.

Взагалі, вбивство матері своєї новонародженої дитини є одним із найнебезпечніших злочинів, які спрямовані на позбавлення життя людини. Кримінальна відповідальність за нього передбачена у статті 117 КК України, але на практиці часто виникають проблеми, які пов'язані із розмежуванням цього злочину від суміжних злочинів проти життя та здоров'я особи.

Дослідженням цієї проблеми займалися багато науковців, але, не дивлячись на велику кількість публікацій та наукових робіт ця тема є досі актуальною.

Доволі часто виникають труднощі з розмежуванням вбивства матері своєї новонародженої дитини від умисного вбивства малолітньої дитини (п. 2 ч. 2 ст. 115 КК України). Труднощі розмежування викликані тим, що новонароджене немовля також є й малолітньою дитиною, а тому важко зорієнтуватися у кваліфікації злочину. Відповідальність за статтею 115 КК України передбачає більш суворе покарання, ніж за статтею 117 КК України, оскільки їх можна розглядати як вбивство за обтяжуючої та, відповідно, пом'якшуючої обставини. Відповідальність матері пом'якшується лише тоді, коли можна довести, що таке вбивство було вчинене безпосередньо під час або після пологів та за умови, що у породіллі ці пологи викликали такий аномальний психологічний стан, який вплинув на її поведінку [4, с. 110]. Тобто саме такий короткотривалий стан і є причиною для кваліфікування злочину за ст. 117, а не за ст. 115 КК України, оскільки в усіх інших випадках матір буде відповідати за вбивство своєї дитини на загальних підставах. Але складність визначення такого психологічного стану полягає ще й в тому, що й досі існують різні погляди на проміжок часу, відповідно до якого жінка не може повністю контролювати свої дії, адже акушери, судові експерти та юристи неоднаково підходять до його визначення: такий час може варіюватись від 2 годин до 1 доби після пологів, з урахуванням фізичного, психологічного та емоційного стану матері. Існує навіть думка серед науковців, що заздалегідь визначеного строку такого стану взагалі немає і період «після пологів» завершується з моменту, коли мати почала годувати дитину, оскільки жінка вже усвідомлює свої обов'язки перед дитиною, а тому вже може надавати оцінку своїм діям [2, с. 263].

Кримінальну відповідальність за вбивство матері своєї новонародженої дитини також варто відрізняти від залишення в небезпеці матір'ю своєї дитини, внаслідок чого та померла (ч. 3 ст. 135 КК України). Піклуватися про безпеку дитини є обов'язком кожного з батьків, але, на жаль, до такого обов'язку вони не завжди відносяться серйозно. Якщо ж матір знала, що її новонароджена дитина перебуває в небезпечному для життя стані, мала змогу їй допомогти, але все одно залишила її без допомоги й це потягнуло смерть дитини, то вона не буде нести відповідальність за статтею 117 КК України за умови, що на момент вчинення злочину вона не перебувала в особливому психологічному стані та могла повністю контролювати свої дії [1].

Взагалі, у науковій літературі поняття «процес народження дитини» та «пологи» не є тотожні, оскільки друге поняття є ширше: воно включає як процес витягнення плоду, так і після пологовий період, який і характеризується особливим психологічним станом матері [3, с. 115]. Саме тому, якщо мати внаслідок післяпологового стану не контролювала свої дії та залишила дитину у безпорадному стані, а та внаслідок цього померла, то така мати буде нести кримінальну відповідальність за ст. 117, а не за ч. 3 ст. 135 КК України.

До речі, вбивство матері своєї новонародженої дитини також варто відмежовувати від абортів, адже об'єктом злочину, передбаченого ст. 117 КК України, є життя саме новонародженої дитини, тобто дитини яка вже з'явилася на світ і набула права на життя.

Таким чином, проблемні аспекти розмежування кримінальної відповідальності за умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини від суміжних злочинів проти життя та здоров'я особи пов'язані саме з особливим психологічним станом матері та проблемами його виявлення у жінки. Саме тому кримінальна наука потребує нових досліджень у цій сфері, а кримінальне законодавство – єдиного підходу до визначення початку та кінця цього стану.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Марисюк К., Друк С. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини: спірні питання кваліфікації // *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2020. № 2. С. 259-265.
3. Остапенко Л. А. Відмежування умисного вбивства від завідомого залишення без допомоги матір'ю своєї новонародженої дитини. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 1. С. 113-117.
4. Товмазова Є.М. Відмежування умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК України) від умисного вбивства малолітньої дитини (п. 2 ч. 2 ст. 115 КК України). *Науково-виробничий журнал «Держава та регіони»*. Серія: Право. 2014. № 2 (44). С. 109-113.